

Bez známek, osnov i zvonění. V téhle škole děti nestresují

(Mladá fronta Dnes, 30.5.2015, Adam Pluhař)

Reportáž U Chrastavy už měsíc učí první svobodná škola v Libereckém kraji

CHRASTAVA Zapomeňte na všechny představy, které jste kdy měli o škole. První svobodná škola v Libereckém kraji už měsíc učí a vychovává děti bez osnov, tabule nebo zvonění. Ale hlavně bez známek i stresů. Na principu unschoolingu, tedy mimo státem řízené školství. A zájemců o výuku pomalu přibývá. Škola čeká na naplnění kapacity 15 dětí.

Zatím řečí technokratů běží zkušební provoz. Od září už škola, která sídlí na koňské farmě na Vysoké u Chrastavy začne naostro. I když, naostro není to správné slovo ...

Nad vchodem do třídy, která je vlastně útulným pokojem s kobercem, piánem a nezvyklými učebními pomůckami, visí hned troje hodiny. S časem v Čechách, v anglickém Summerhillu a americkém Sudbury Valley. Ve velké nadnárodní firmě možná praktická věc. Ve škole přinejmenším nezvyklá.

"Svobodná škola má velkou tradici v Británii i Spojených státech, tamní školy jsou pro nás inspirací. Děti postupem doby zároveň pochopí, že existují nějaká časová pásma a že všude na světě není ve stejnou dobu stejný čas," vysvětluje mimoděk hodiny s trojím časem spoluvůrce projektu svobodné školy na Liberecku Pavel Branda. Ve škole má všechny tři své děti ve věku 3, 6 a 8 let.

Když už jsme u času, podstatu jeho toku názorně uvidíme za chvíli. Navlečené dřevěné korálky na nástěnce zobrazují jediný den, ale i týden nebo rok. Podle počtu korálků si děti dělají představu o různých dlouhých časových údobích. Podobných "vyčytávek" je tu přehršel. Teď se ale v ústretu návštěvníkům s fotoaparátem a diktafonem řítí sedm pokřikujících dětí. Nikdo je neusměřňuje. Jejich vrstevníci v klasických školách, kterým právě běží hodina, by jen tiše zírali. Překvapení je to i pro nás. Děti mají totiž ve svobodné škole nezvyklou volnost.

Nemají třeba předepsáno, co se bude právě dělat. Osnovy neexistují. Jestli děti sáhnou po anglickém puzzle, číselných hrách nebo písmenkách, jimiž jsou obklopeny, už dnes, či za týden, není podstatné. Nikdo se nepodivuje ani nad tím, když dítě jen leží na zemi nebo ťuká do klaviatury piána.

"Děti vědí, že je skvělé se naučit číst. Nemusíme jim říkat, že je hodina češtiny. Vidí text a chtějí si ho přečíst. Jde o to najít ten správný moment, pomoci jim, když si o to samy řeknou," říká Zuzana Brandová. V tradiční škole by se nazývala učitelkou. Tady je průvodkyní.

Ve škole také zcela chybí známkování. Podle teorie, že děti nepotřebují srovnávání s ostatními. Vnější motivace hrozbami a pochvalami je podle principů svobodné školy pomíjivá či dokonce škodlivá.

Škola klade velký důraz na rozvíjení dovedností dětí, snaží se je vést k samostatnosti, zodpovědnosti a tomu, aby nebyly závislé na odměnách nebo externích známkách. "Děti by měly dělat věci z podstaty protože je baví a jsou smysluplné. Na začátku jsem z toho měl trochu obavu, ale funguje to. Děti přirozeně touží po poznání," dodává Pavel Branda.

Jeho osmiletý syn Matýsek v místnosti s dlouhým stolem za pomoci matematické pomůcky Známková hra z Montessori, jež připomíná stavebnici, řeší početní úlohu. 8650 dělí 4. Ostatní děti se valí na zemi a hrají si. Na stěně stále visí obrázky pulců a žab. V týdnu totiž děti v nedalekém rybníčku nalovily pulce.

Průvodkyně připravily obrázky ze života žab, zbytek si děti našly v encyklopedii. K hledání mohou využívat i počítač. Přinejmenším o životě těchto obojživelníků teď mají detailní představu.

"Na dětech je úžasné vidět, jak jsou zvědavé, když mají volnost. Kdyby měly dělat konkrétní věc ve chvíli, kdy nechtějí, polovina se na to vykašle, druhá to nebude dělat ráda," míní Zuzana Brandová.

Menší hoch vedle Matýska právě na rezačce odkrajuje barevné papíry. Z druhého pokoje s klavírem se ozývá zvuk hudebních nástrojů. Bezezbytku tu všechno vychází ze zájmu dětí. "Každé dítě je jiné, není správné mu násilím určit, co a kdy se má učit. Rodí se s unikátním talentem a předpokladem vyniknout v určité oblasti. Snažíme se na talentu pracovat a rozvíjet jej," vysvětluje další průvodkyně, Petra Pokorná. Ve škole má i ona své dvě děti.

Škola je určená pro děti od 4 do 12 let. Jedním ze základních principů svobodné školy je, že se děti chtějí vyrovnat těm, co jsou před nimi. Učí se vlastně od sebe navzájem.

Všechny děti průvodkyním tykají. Oslovování křestními jmény patří k základním pravidlům svobodné školy na Vysoké. Pravidla si společně všichni určili. Děti mají při vytváření pravidel stejný hlas jako dospělí a mohou tak dokonce dospěle přehlasovat. "Je to jeden z prvků svobody, kterému se děti ve škole učí. Díky tomu, že se děti naučí od začátku pravidla spoluvytvářet, učí se osobní zodpovědnosti a dokonce pak vyžadují jejich dodržování i od ostatních. Je to pro život další důležitá dovednost. V klasické škole jsou většinou pravidla stanovena autoritativně shora a děti se učí pouze poslušnosti," představuje další filosofii svobodné školy Pavel Branda.

Protože stát svobodnou školu zatím neuznává, děti jsou dál oficiálně vedeny v rámci domácího

vzdělávání. To je možné po dobu prvního stupně, na druhém stupni pouze na vybraných školách, kde se domácí vzdělávání již několik let s pozitivními výsledky testuje. Děti musejí být zapsány ve škole, kterou si rodiče vyberou, a dvakrát ročně pak jezdí na přezkoušení. Musejí splnit rámcový vzdělávací program. Nabízí se otázka, jestli přesto nebudou zaostávat za znalostmi dětí z klasických škol, když je český školský systém založen na memorování záplavy informací. "Jsme přesvědčeni, že zaostávat nebudou a že nebudou později horší ani při skládání přijímaček. Mluví o tom mnohaletá zkušenost ze světa. Rozhodně se nesnažíme na dětech experimentovat, jak někteří odpůrci tvrdí," míní Zuzana Brandová. Zdeňka Staňková ze sdružení Svoboda učení dokonce tvrdí, že děti ze svobodné školy jsou mnohem lépe připravené na měnící se společnost. Ve svobodné škole se děti učí především informace najít, pracovat s nimi a kombinovat je. "Když se pak rozhodnou, že chtějí být doktorem, jsou schopny se velice rychle doučit to, co potřebují na přijímačky a na konkrétní školu," tvrdí Staňková. Rodiče za měsíc zaplatí 3,5 tisíce. Škola ve Vysoké probíhá zatím tři dny v týdnu. "Pokryje to nájem i provoz, ale určitě na tom nevyděláme. Kdybychom se snažili zařadit do sítě škol, sice dostaneme dotace, ale ztratíme svobodu," říká Pavel Branda.

Osnovy neexistují. Jestli děti sáhnou po anglickém puzzle, číselných hrách, nebo písmenkách, není podstatné.

Protože stát svobodnou školu zatím neuznává, děti jsou oficiálně vedeny v rámci domácího vzdělávání.